

11. 7. 2018

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Smlouva o důchodu - 1. díl - důchod ujednaný na dobu života

Zákonná úprava smlouvy o důchodu se v právním řádu platném na území dnešní České republiky objevuje již od Rakouska-Uherska,[1] jedná se tak o poměrně tradiční institut, který je dle našich zkušeností však používán spíše okrajově, zejména pak v rámci rodinného a insolvenčního práva.

Rödl & Partner

I dnes účinný z. č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, (dále jen „OZ“) smlouvu o důchodu upravuje. Současná právní úprava smlouvy o důchodu je obsáhlejší než předchozí regulace, ale ani tak se zákonodárcům nepodařilo vyhnout se některým nejednoznačným či rozporuplným ustanovením.

V našem dvoudílném článku se budeme zabývat některými vybranými ustanoveními, která mohou v praxi představovat aplikační potíže. Zdánlivě jednoduchá smlouva o důchodu se pak ve světle naznačených úvah může stát poměrně složitým právním oříškem.

Smlouva na dobu trvání života = smlouva na dobu určitou či neurčitou?

Smlouva o důchodu měla v každém z období a v každém předpise, který se jí zabýval, trošku jiné vymezení doby, na kterou mohla být uzavřena. Aktuální OZ určuje, že „*zaváže-li se plátce k placení důchodu na dobu života nějaké osoby nebo na dobu delší než pět let, vyžaduje smlouva písemnou formu*“[2] a „*nebylo-li trvání závazku ujednáno, platí, že povinnost platit důchod trvá po dobu příjemcova života.*“[3] Není tedy výslovně zákonem řečeno, na jakou dobu lze důchod ujednat, avšak vzhledem k zásadě smluvní volnosti[4] a s ohledem na zmíněná zákonná ustanovení lze dovodit, že smlouva o důchodu může být uzavřena různě - jak na dobu vyjádřenou v letech - např. 5 let[5] či do doby dosažení 18 let, tak na dobu života nebo jinou dobu (např. po dobu studia, nemoci apod.).

Autoři článku se však setkali s názorem publikovaným v komentáři nakladatelství Wolters Kluwer k Občanskému zákoníku,[6] dle kterého je smlouva o doživotním důchodu smlouvou uzavřenou na dobu neurčitou. S takovým tvrzením autoři článku nesouhlasí, a to na základě níže uvedené argumentace.

Pokud je smlouva ujednána na dobu života fyzické osoby, je jisté, že ukončení této doby (tedy úmrtí osoby) nastane, ale není jasné, kdy (*dies certus an, incertus quando*). Doba trvání závazku je tedy determinována dobou života příjemce důchodu, ačkoliv je neurčité, jak dlouho bude život příjemce trvat, je však jisté, že trvání života příjemce skončí.

Je tedy ujednaná doba trvání důchodu na dobu života dobou určitou či neurčitou?

Tato zdánlivě akademická otázka není v žádném případě samoučelná a její řešení může mít podstatný dopad do práv smluvních stran. Skutečnost, zda je důchod na dobu života závazkem na dobu určitou či neurčitou, má zásadní vliv na možnosti jeho vypovězení. Zákonná úprava smlouvy o

důchodu totiž neobsahuje samostatnou úpravu výpovědi této smlouvy - uplatní se tedy obecná pravidla uvedená v části čtvrté, dílu sedmém OZ, § 1908 a následující. Dle § 1999 pak platí, že smlouvu na dobu neurčitou (resp. závazek z ní vyplývající) lze vypovědět bez udání důvodu ke konci kalendářního čtvrtletí.

V důvodové zprávě k OZ je v souvislosti s nájmem uvedeno, že doba[7] nájmu může být uvedena různě: „v úvahu připadá i odkaz na jinou činnost (např. na dobu studia, odborné stáže, (...) apod.) nebo skutečnost (např. dožití určitého věku). I nájem ujednaný na dobu života je ujednaný na dobu určitou. Určitá doba trvání nájmu může být vymezena tak, že je předem jisté, kdy nastane (certus an, certus quando), např. na 20 let, anebo tak, že je předem jisté, že nastane, ale není jisté, kdy (certus an, incertus quando), např. na dobu života, dobu trvání pracovního poměru apod.“[8] Ostatně výklad, že se jedná o dobu určitou, pokud je závazek sjednán do okamžiku, o kterém je jisté, že nastane, ale neví se kdy, potvrzuje rovněž judikatura.[9] Autoři se pak domnívají, že uvedený výklad k nájmu lze (a je nutno) aplikovat i na smlouvu o důchodu.

Důvodovou zprávu lze pak k výkladu využít i v části, ve které komentuje právě ustanovení OZ týkající se důchodu. „Smlouvou o důchodu se plátce zavazuje vyplácet příjemci opakované dávky za účelem jeho zaopatření (zpravidla na neurčitou dobu nebo na dobu života nějaké osoby).“[10] Zákonodárce zde sám a možná bezděky pomocí slůvka „nebo“ vyjadřuje myšlenku, že důchod ujednaný na dobu života není důchodem ujednaným na dobu neurčitou.

Problematicke povahy závazku ze smlouvy o důchodu (dle staré právní úpravy, občanského zákoníku č. 40/1964 Sb.) se věnoval rovněž Nejvyšší soud v rozhodnutí sp. zn. 33 Cdo 2472/2015. [11] V předmětném případě se plátce důchodu zavázal poskytovat důchod „po celou dobu, kdy bude oprávněná z důvodu své zdravotní indispozice pobírat přiznaný invalidní důchod“. Soud rozhodl, že takto formulovaná smlouva o důchodu založila závazkový právní vztah, jehož předmětem je závazek k opakované aktivní činnosti (placení důchodu ve formě měsíčních dávek), na dobu časově ohraničenou skutečností, o níž není jisté, zda a kdy nastane[12], tj. na dobu neurčitou trvání práva. Protože starý občanský zákoník neobsahuje zvláštní úpravu týkající se výpovědi smlouvy o důchodu a protože si účastníci ve smlouvě podmínky výpovědi nesjednali, uzavřel soud, že jde o smlouvu jednostranně vypověditelnou ve lhůtě tří měsíců ke konci kalendářního čtvrtletí.

Závěr nejvyššího soudu je dle našeho názoru v rozporu s dřívějším (výše zmíněným) judikátem Nejvyššího soudu[13] o tom, že je-li závazek sjednán do okamžiku, o kterém je jisté, že nastane, ale neví se kdy, jedná se o smlouvu na dobu určitou. I ukončení pobírání důchodu je podle autorů článku skutečností, o které se ví, že nastane (nejpozději smrtí příjemce), ale neví se, kdy. Bohužel Nejvyšší soud odklon od své dřívější rozhodovací praxe v citovaném rozhodnutí neokomentoval.

Ve vztahu ke smlouvě o důchodu je však třeba mít na paměti, že jejím účelem je především zaopatření[14] příjemce důchodu. Myslíme si proto, že teleologickým výkladem textu zákona je nutno dovodit, že příjemce důchodu je slabší smluvní stranou, kterou by měl zákon chránit. Pokud bychom připustili, že je smlouva o doživotním důchodu smlouvou na dobu neurčitou, a tedy je možné ji bez důvodu vypovědět, byl by příjemce takového důchodu neustále vystaven nebezpečí, že se poskytovatel důchodu rozmyslí, že smlouvu o důchodu bez důvodu vypoví, a příjemce tak zůstane bez finančního zajištění. Byla by tak zcela narušena právní jistota příjemce doživotního důchodu, který by na doživotní zajištění v podobě důchodu (oprávněně) spoléhal. Takový postup zcela jasně účelu důchodu odporuje. Obzvláště do očí bijící by pak takový postup byl v případě úplatného důchodu, kdy za závazek poskytovat příjemci důchod získal plátce důchodu nějakou protihodnotu - typicky např. nemovitou věc.

Závěr a kontraktační doporučení

Autoři článku se domnívají, že smlouva o doživotním důchodu je smlouvou sjednanou na dobu určitou. Jedná se však o nejednoznačnou otázku, na kterou bude moci s konečnou platností odpovědět pouze judikatura. Autoři jsou si také vědomi toho, že existují opačné právní názory,[15] podle kterých je smlouva o doživotním důchodu smlouvou na dobu neurčitou. Ambicí tohoto článku je však shrnutí argumentace, na základě které si autoři článku vytvořili právě tento publikovaný právní názor.

Při přípravě smluv o důchodu vždy doporučujeme písemnou formu, a to i přesto, že je ze zákona povinná pouze pro důchod, který má trvat déle než 5 let.

V případě smlouvy o důchodu sjednané na dobu života osoby či na jinak nejednoznačně definovaný časový okamžik (např. po dobu trvání určité právní skutečnosti) si pak dovoluujeme doporučit výslovně uvádět, zda je úmyslem smluvních stran zavázat se na dobu určitou nebo neurčitou, a zda se tedy ustanovení o možnosti vypovědět smlouvu na dobu neurčitou[16] použije či nikoliv. Doporučujeme rovněž případně smlouvu rozšířit o ustanovení, které by výslovně, úplně a jednoznačně upravovalo možnost výpovědi smlouvy.

JUDr. František Geršl,
advokát
Senior Associate

JUDr. Martina Pumprlová,
advokátní koncipientka

[Rödl & Partner, advokáti, v.o.s.](#)

Květná 178/34
603 00 Brno

Tel.: +420 530 300 500
e-mail: bruenn@roedl.com

[1] V zákoně č. 946/1811 Sb.z.s., obecný zákoník občanský, známým pod zkratkou ABGB. Tento institut upravoval následně jak občanský zákoník č. 141/1950 Sb. tak občanský zákoník č. [40/1964](#) Sb. – ten ovšem v novelizovaném znění od roku 1992.

[2] § 2701 odst. 2 OZ.

[3] § 2702 OZ.

[4] § 1, odst. 2 OZ.

[5] Srov. Polemiku o tom, zda taková smlouva o důchodu neztrácí charakter tzv. „odvážné“ smlouvy – viz HULMÁK, Milan. a kol.: Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, 2072 s. § 2701 [Základní ustanovení] s. 1227 – 1229, část II. Doba a forma (K odstavci 2). K dispozici >>> [zde](#).

[6] ELISCHER, David. § 2702 (Trvání závazku). In ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef aj. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV (§ 2521-3081, relativní majetková práva 2. část). Praha : Wolters Kluwer, 2014. 1516 s. ISBN 978-80-7478-630-3. Dostupný také z: ASPI, ASPI ID KO89_a2012CZ.

[7] Důvodová zpráva používá pojem lhůta. S ohledem na významový rozdíl v pojmech doba a lhůta lze usuzovat, že se jedná o nedůsledné používání názvosloví.

[8] VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Důvodová zpráva k zákonu č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník. Beck-online. K dispozici >>> [zde](#).

[9] Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2005, sp. zn. 31 Cdo 513/2003: „Je-li ujednáno, že nájemní poměr bude trvat po dobu trvání pracovního poměru nájemce u pronajímatele, sjednaného na dobu neurčitou, jde o nájemní poměr na dobu určitou.“

[10] VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Důvodová zpráva k zákonu č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník. Op. cit.

[11] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2015, sp. zn. 33 Cdo 2472/2015.

[12] Vzhledem k tomu, že z povahy věci vyplývá, že i tato doba skončí nejpozději smrtí příjemce, je pozoruhodný názor soudu, že není jisté, zda konec této doby vůbec nastane.

[13] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2005, sp. zn. 31 Cdo 513/2003.

[14] VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Důvodová zpráva k zákonu č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník. Op. cit.

[15] ELISCHER, David. Op. cit. či JANOŠEK, Vladimír. Trójský kůň skrývající se ve smlouvě o důchodu. epravo.cz, 12. 2. 2016. K dispozici >>> [zde](#).

[16] § 1999 OZ.

© EPRAVO.CZ – Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny soudního komisaře](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)
- [Nová pravidla pro ground handling v EU a jejich dopady na letecký sektor](#)
- [Právní due diligence nemovitostí: na co se v praxi skutečně zaměřit](#)
- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporační autonomie](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka](#)
- [Skryté ujednání v realitní smlouvě – zbytečná hra na schovávanou](#)
- [Odpovědnost člena voleného orgánu dle § 159 OZ a vymezení škody způsobené právnické](#)

osobě

- Vnosy do společného jmění manželů a jejich valorizace v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu
- Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí